

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี The Guidelines of Potential Development of Agro-Tourism Tambon Dong Khilek, Muang District, Prachinburi Province

มนิรัตน์ สุขเกษม^{1*}

¹ภาควิชาบริหารธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี
เลขที่ 129 หมู่ 21 ตำบลเนินหอม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี 25230

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ใช้การวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 300 คน และผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการบริการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายชื่อที่อยู่ในระดับ มากที่สุด ได้แก่ บุคลากรมีอัธยาศัยไมตรีจิตและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ความมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จัก มัคคุเทศก์และวิทยากรมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ และการเที่ยวชมสวนผลไม้สวนไม้ดอกไม้ประดับ และสวนสมุนไพร สำหรับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำแนกได้ 6 ด้าน คือ 1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3) ด้านการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น 4) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 5) ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก และ 6) ด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

*ผู้เขียนหลัก

อีเมล: maneerat.s@bsa.kmutnb.ac.th

คำสำคัญ

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก จังหวัดปราจีนบุรี

Abstract

The purpose of this research is to identify the potential development of agro-tourism, Tambon Dong Khilek, Muang District, Prachinburi Province, and contribute to the guidelines of the potential development of agro-tourism, Tambon Dong Khilek, Muang District, Prachinburi Province and 3) to analyze the relationship of Thai tourist's needs towards the potential development of agro-tourism, Tambon Dong Khilek, Muang District, Prachinburi Province. The samples used of the study were 300 Thai tourists and 18 key informants of agro-tourism, Tambon Dong Khilek, Muang District, Prachinburi Province. This study used mixed method research of quantitative and qualitative. The research instruments were questionnaire, in-depth interview, participatory observation and focus group. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results showed that the most valuable aspects were the attractions, followed by the level of services, management, environment, and tourism activities. The moderate aspects level was facilities. For the highest level items were staff courteous hospitality and a good host; famous and well know; tour guide and narrator with knowledge, skills, experience; and visit to the orchard and garden flower and herb garden. For the result of qualitative research found that the guidelines of potential development of agro-tourism, Tambon Dong Khilek, Muang District, Prachinburi Province was categorized into 6 aspects; 1) agro-tourism resources 2) agro-tourism activities 3) host community participation 4) agro-tourism management 5) facilities and services and 6) agro-tourism marketing

Keywords

Agro-Tourism Potential, Tambon Dong Khilek, Prachinburi Province

บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยหลายประการ โดยสามารถสร้างรายได้จากการนำเงินตราเข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก ทั้งการเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ การเพิ่มดุลการค้าระหว่างประเทศ การกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และการจ้างงาน ซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีอัตราการขยายตัวเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวจึงได้กำหนดนโยบายการส่งเสริม

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่นมาโดยตลอด โดยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ๆ ได้อิงจากพื้นฐานการดำเนินวิถีชีวิตของคนในสังคมซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกในรูปแบบใหม่เป็นอีกแนวทางหนึ่งของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกในการบริการการท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลายยิ่งขึ้น สำหรับประเทศไทย กรมส่งเสริมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ริเริ่มขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ภายใต้โครงการท่องเที่ยวเกษตรต้อนรับปีท่องเที่ยวไทย ปี พ.ศ. 2540 – 2542 (Amazing Thailand 1998 – 1999) ซึ่งมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรเพื่อเป็นการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาการว่างงานของคนในชนบท อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มและการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ท้องถิ่นโดยได้มีการจัดประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เป็นรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2555)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่อีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยง แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ โดยให้ความเพลิดเพลินและความรู้กลับไปประยุกต์ใช้หรือประกอบอาชีพแก่ผู้มาเยี่ยมเยือนได้ อีกทั้งยังเป็นการได้วนกลับไปค้นหาเรียนรู้ เข้าใจ ภาควิชาภูมิกับอาชีพเกษตรกรรม รากฐานของแผ่นดินไทยที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าภายใต้แนวคิดปรัชญาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเกษตรกรไทย ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณี รูปแบบกิจกรรม และการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งวิถีดั้งเดิมจนถึงการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงท่ามกลางทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงาม มีการบริหารจัดการโดยเกษตรกรหรือชุมชน ความประทับใจที่เกิดจากการได้ชม ชิม ชี้อผลิตภัณฑ์และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ก่อเกิดความรู้ ทัศนะ และประสบการณ์แก่ผู้มาท่องเที่ยว ทั้งยังส่งผลให้เกิดรายได้แก่ชุมชนจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์แปรรูป ค่าตอบแทนจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และ เพ็ญศิริ ศรีคำภา, 2557) ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากพื้นฐานของการเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีทรัพยากรการเกษตรที่หลากหลาย สภาพภูมิอากาศที่มีความแตกต่างกันในภาคต่างๆ ของประเทศไทยส่งผลให้มีการทำการเกษตรที่แตกต่างกันออกไป เช่น ภาคตะวันออกมีปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมามาก ทำให้เหมาะกับการทำสวนผลไม้ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และการทำสวนสมุนไพร สภาพวิถีการดำเนินชีวิตแบบเกษตรกรรมของคนในท้องถิ่นเสมือนเป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้มาเยือนได้ นอกจากนี้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถนำมาพัฒนาผสมผสานกันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกันได้ นอกจากนี้ความร่วมมือและการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2555)

จังหวัดปราจีนบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักที่มีการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้อย่างเข้มแข็ง โดยเฉพาะการทำสวนผัก การทำสวนผลไม้ การทำสวนสมุนไพร การเพาะพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ สำหรับพื้นที่ที่มีการปลูกผลไม้เป็นจำนวนมาก ได้แก่ ทุเรียน เงาะ มังคุด กระท้อน ส้มโอ แต่ช่วงหลังราคาผลไม้ตกต่ำ ประกอบกับภาวะต้นทุนที่สูงขึ้น ชาวสวนปราจีนบุรีจึงเริ่มหันมาปลูกพืชอย่างอื่นทดแทน โดยเฉพาะเน้นการปลูกไม้ดอกไม้ประดับกันมากขึ้น จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีการทำสวนสมุนไพรโดยมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อาทิเช่น การเที่ยวชมสวนผลไม้ การเที่ยวชมสวนไม้ดอกไม้ประดับ การชมสวนสมุนไพร หรือการพักกับชาวบ้านในที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท เป็นต้น

ตำบลงิ้วเหล็ก เป็นตำบลหนึ่งที่พื้นที่บริเวณอยู่รอบเชิงเขาส่วนเหนือของอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ทางด้านเหนือของตำบลมีเขาไม้ปลั่งซึ่งมีความสูงประมาณ 200 เมตร ลักษณะพื้นที่มีความลาดเอียงเล็กน้อย จากทิศเหนือไปทางทิศใต้มีแหล่งน้ำที่สำคัญ คือ น้ำตกห้วยเกษียรลงไปทางทิศใต้ของตำบลแต่น้ำไหลเฉพาะฤดูฝนเท่านั้น ส่วนตำบลงิ้วเหล็กประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวที่หมู่ที่ 6 บ้านดงบัง เนื่องจากเป็นหมู่บ้านสมุนไพรแห่งแรกของประเทศไทยที่มีการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกรรมของชาวบ้านตั้งแต่การปลูกสมุนไพร การเก็บเกี่ยวและการแปรรูป นอกจากนี้ตำบลงิ้วเหล็กยังเป็นตำบลหนึ่งที่เป็นแหล่งผลิตหลักและตลาดขายส่งไม้ล้มลุก ไม้ใหญ่ ไม้ดอกไม้ประดับที่ใหญ่ระดับประเทศ โดยมีการปลูกและการจำหน่ายไม้ล้มลุก ไม้ใหญ่ ไม้ประดับ และยังเป็นแหล่งผลิตสมุนไพรสำคัญที่ส่งจำหน่ายสมุนไพรแก่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี โดยสามารถสร้างรายได้ในภาพรวมกว่า 150 ล้านบาทต่อเดือนแก่เกษตรกรในพื้นที่ (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปราจีนบุรี, 2555) และยังสามารถสร้างรายได้แก่จังหวัดปราจีนบุรีปีละหลายพันล้านบาท นอกจากนี้ยังมีถนนสายขอนแก่น-โคกมะกอกที่ตลอดสองข้างทางของถนนสายนี้ยาวประมาณ 6 กิโลเมตร จะมีแผงต้นไม้ประดับตั้งอยู่จำนวนมาก จนได้รับการขนานนามว่า “ถนนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเมืองไม้ดอกไม้ประดับ” (พินิจ เนตรพุกณะ, 2553)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการทำวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี โดยผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะนำไปเป็นข้อมูลขั้นต้นในการกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพื้นที่อื่นๆ ของจังหวัดปราจีนบุรีและในประเทศไทย และยังเป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

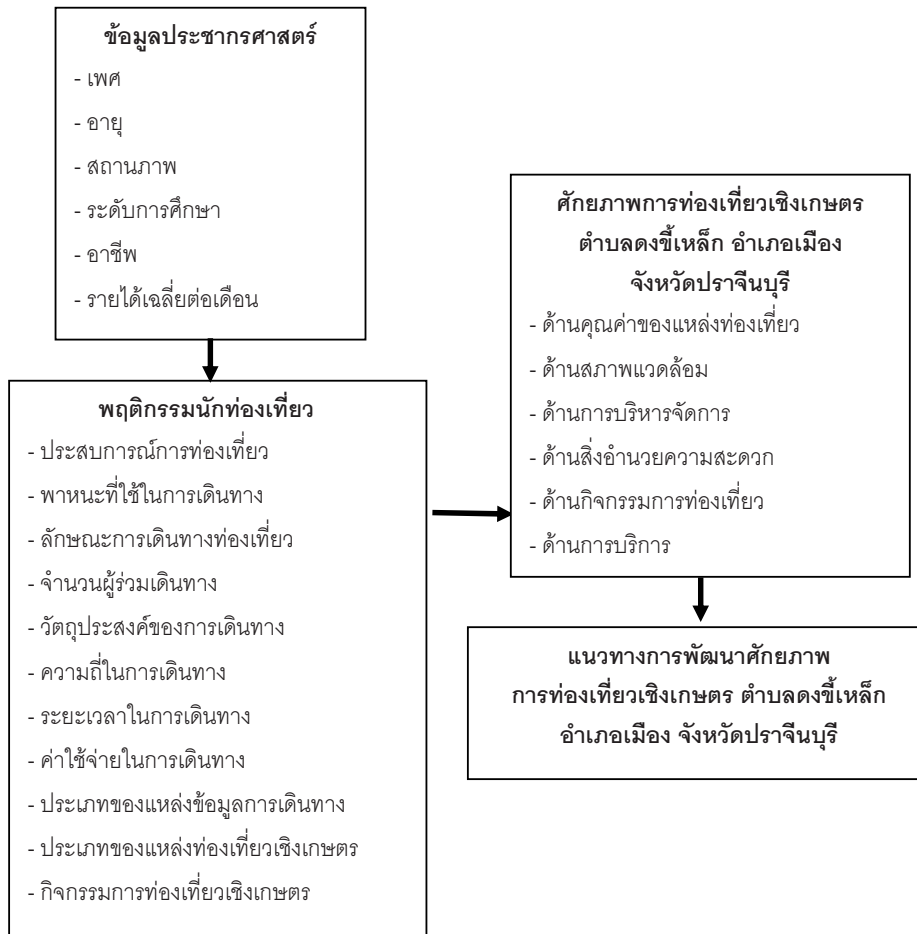
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2544, 6-40 อ้างถึงใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และ เพ็ญศิริ ศรีคำภา, 2557) ได้กล่าวถึง หลักเกณฑ์การกำหนดให้แหล่งเกษตรใดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้จำเป็นต้องพิจารณาจากตัวชี้วัดที่สำคัญไว้ 3 ประการ คือ 1) ตัวชี้วัดทางด้านสภาพการผลิต ได้แก่ รูปแบบของกิจกรรมทางเทคโนโลยีในการทำการเกษตร ผลผลิตทางการเกษตร และสินค้าเกษตรแปรรูป 2) ตัวชี้วัดด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม ได้แก่ ธรรมชาติและความสวยงาม การคมนาคมขนส่ง แหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่ กิจกรรมการให้บริการนักท่องเที่ยวและจุดบริการนักท่องเที่ยวในชุมชน 3) ตัวชี้วัดทางสังคม ได้แก่ วัฒนธรรมทางการเกษตรแบบดั้งเดิม วิธีการดำเนินชีวิตของชาวชนบท และการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และ เพ็ญศิริ ศรีคำภา (2557) ได้จำแนกองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ 6 ด้าน คือ (1) ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร (2) ด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (3) ด้านการบริการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร (4) ด้านการตลาดท่องเที่ยวเชิงเกษตร (5) ด้านการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน และ (6) ด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2544, 6-40) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่ามี 10 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการทำนา รูปแบบการเกษตรผสมผสาน รูปแบบสวนผลไม้ รูปแบบไม้ดอกไม้ประดับ รูปแบบเกษตรเชิงอนุรักษ์ผสมผสานกับวัฒนธรรมชาวไทยภูเขา รูปแบบการศึกษาและศูนย์วิจัยทดลองของหน่วยงานราชการ รูปแบบของโครงการหลวงและโครงการตามพระราชดำริ รูปแบบชุมชนเกษตรกร รูปแบบสวนเกษตรหรือฟาร์มของเอกชน และรูปแบบตลาดการเกษตร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

1. ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 1,200 คน (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปราจีนบุรี, 2555)

การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยสุ่มจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ใช้โปรแกรมคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย โดยตาราง Taro Yamane (1967 อ้างถึงใน ประสพชัย พสุนนท์, 2553) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อน .05 ซึ่งสามารถคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้จำนวน 300 คน

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 18 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ผู้รู้ นักวิชาการจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลงิ้วเหล็ก เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานนครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว) สำนักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดปราจีนบุรี สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวปราจีนบุรี และโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ดำเนินการเก็บข้อมูลที่ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 - เดือนมกราคม พ.ศ. 2554

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์โดยจัดทำแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทยมายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) มีคำถาม จำนวน 12 ข้อ วัตถุประสงค์ของการเดินทาง ความถี่ในการเดินทาง ระยะเวลาในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประสบการณ์การท่องเที่ยว พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง จำนวนผู้ร่วมเดินทาง แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ไปเยือน กิจกรรมการท่องเที่ยว การกลับมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอีก ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 30 ข้อ โดยแบบข้อคำถามในส่วนที่ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่มีลำดับการเลือกตอบเป็น 5 ระดับ คือ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วยปานกลาง 2 = เห็นด้วยน้อย และ 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษาที่ใช้แบบสอบถาม หลังจากนั้นนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงเนื้อหาของคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามแต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 - 1.0 ตามเกณฑ์ของ Rovinelli & Hambleton (1977) จากนั้นได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงิ้วเหล็ก

จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค (Cronbach's Alpha) ทั้งหมด เท่ากับ 0.891 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงสูง (Cronbach, 1951; Nunnally, 1978)

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ การบันทึกภาคสนาม การบันทึกเสียง การบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม สำหรับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพการวิจัยครั้งนี้มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และความครบถ้วนของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล ประกอบด้วย 1) ด้านตรวจสอบเสถียรภาพข้อมูล (Data Triangulation) หมายถึง พิจารณาจากแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น ไม่ใช่มุมมองของบุคคลนอก (Streubert & Carpenter, 2007; ชาย โพธิ์สีดา, 2550) 2) ด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) หมายถึง พิจารณาข้อมูลของผู้วิจัยแต่ละคนแตกต่างกัน และ 3) ด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) หมายถึง ตรวจสอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการสังเคราะห์และตีความข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การจัดกระทำกับข้อมูล นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการศึกษาภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมมาถอดถอดบันทึกเสียงเพื่อสรุปประเด็นสำคัญที่มีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกัน ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล และจัดบันทึกตามประเด็นที่กำหนดในขอบเขตด้านเนื้อหาใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Corbin & Strauss, 2008 ; Saunders, Lewis & Thornhill, 2009)

สำหรับการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของข้อคำถามในแต่ละด้านของแบบสอบถาม ใช้เกณฑ์การแปลความหมายตามแนวทางของประสพชัย พสุนนท์ (2553) โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ คะแนน 4.50 – 5.00 คือ ระดับมากที่สุด คะแนน 3.50 – 4.49 คือ ระดับมาก คะแนน 2.50 – 3.49 คือ ระดับปานกลาง คะแนน 1.50 – 2.49 คือ ระดับน้อย และคะแนน 1.00 – 1.49 คือ ระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูล พบว่า ได้แบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 30 ชุด จากนั้นได้วิเคราะห์ข้อมูลและได้ผลวิจัย ดังนี้

1.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่า เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20-30 ปี

สถานภาพบุคคลโสดและสมรส มีการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และมีสถานภาพด้านรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท

1.2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรีพบว่า ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยมา ชนิดของยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางคือ รถเช่า ลักษณะการเดินทาง คือ มาท่องเที่ยวกับเพื่อน/เพื่อนร่วมงาน จำนวนผู้ร่วมเดินทาง มากกว่า 25 คนขึ้นไป วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาเยือน คือ ทักทายคุณครู ความถี่ในการเดินทางมาเยือน 1 ครั้ง ระยะเวลาเดินทางมาเยือน 1 วัน ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาเยือน ต่ำกว่า 1,000 บาท ช่องทางการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อน/ญาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นักท่องเที่ยวไปเยือนได้แก่ กลุ่มชุมชนไพรบ้านดงบัง กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นักท่องเที่ยวมีความสนใจเที่ยวชมชุมชนไพร และความต้องการกลับมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอีก

1.3 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

ผลจากการสอบถามความคิดเห็นกับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการบริการ พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1

แสดงศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงาช้าง อำเภอมือ จังหวัดปราจีนบุรี

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงาช้าง อำเภอมือ จังหวัดปราจีนบุรี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยภาพรวม	3.87	0.57	มาก
ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	4.15	0.57	มาก
ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความหลากหลายและโดดเด่น	3.97	0.51	มาก
ความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3.84	0.58	มาก
ความมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป	4.72	0.50	มากที่สุด
ความเป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบวิถีชุมชนเกษตร	4.45	0.63	มาก
ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักหรือใกล้เคียง	3.75	0.64	มาก
ด้านสภาพแวดล้อม	4.00	0.54	มาก
ทัศนียภาพความสวยงามของธรรมชาติและบรรยากาศที่ร่มรื่น	4.16	0.49	มาก
สภาพแวดล้อมโดยรอบสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย	4.20	0.49	มาก
การคมนาคมขนส่งเข้าถึงได้สะดวก (สภาพถนน, เส้นทาง)	3.95	0.66	มาก
ป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมายชัดเจน อ่านและเห็นได้ง่าย	3.67	0.60	มาก
ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สามารถท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล	4.03	0.48	มาก
ด้านการบริหารจัดการ	4.05	0.44	มาก
ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3.89	0.43	มาก
กระบวนการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	4.17	0.49	มาก
การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	4.00	0.52	มาก
การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	4.04	0.36	มาก
การจัดการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	4.16	0.42	มาก
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.03	0.67	ปานกลาง
ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์)	4.33	0.50	มาก
ที่พักแบบโฮมสเตย์หรือรีสอร์ทที่มีจำนวนเพียงพอและได้มาตรฐาน	2.47	0.72	น้อย
ร้านค้า ร้านอาหาร-เครื่องดื่มสะอาดและมีจำนวนเพียงพอ	2.38	0.74	น้อย
สถานที่จอดรถเป็นสัดส่วน กว้างขวาง และเพียงพอ	3.65	0.59	มาก

ตารางที่ 1

แสดงศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (ต่อ)			
ห้องน้ำสาธารณะมีความสะอาดและมีจำนวนเพียงพอ	2.34	0.78	น้อย
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว			
การแสดง/สาธิตให้ความรู้เกี่ยวกับสินค้าทางการเกษตร	4.22	0.50	มาก
การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและการเกษตรอินทรีย์	4.32	0.52	มาก
การเที่ยวชมสวนผลไม้/สวนไม้ดอกไม้ประดับ/สวนสมุนไพร	4.51	0.51	มากที่สุด
การซื้อสินค้าทางการเกษตร/สินค้าของที่ระลึก/สินค้าโอท็อป (OTOP)	4.12	0.51	มาก
การพักค้างคืนกับชาวบ้านแบบโฮมสเตย์เพื่อสัมผัสวิถีชุมชนเกษตร	2.57	0.83	ปานกลาง
ด้านการบริการ			
บุคลากรมีอัธยาศัยไมตรีจิตและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	4.75	0.47	มากที่สุด
มัคคุเทศก์/วิทยากรมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์	4.56	0.59	มากที่สุด
ความพร้อมของศูนย์บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3.80	0.64	มาก
การประชาสัมพันธ์ สื่อโฆษณา (แผ่นพับ เว็บไซต์ จดหมายข่าว)	3.55	0.57	มาก
ความพร้อมของสถานที่จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร/สินค้าโอท็อป (OTOP)	3.76	0.62	มาก

จากตารางที่ 1 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ในรายด้านได้แก่ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านสภาพแวดล้อม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารจัดการ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านการบริการ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.75 - 4.72 เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลได้ดังนี้ ความมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบวิถีชุมชนเกษตร ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความหลากหลายและโดดเด่น ความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักหรือใกล้เคียง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ด้านสภาพแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.67 - 4.20 เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลได้ดังนี้ สภาพแวดล้อมโดยรอบสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย ทัศนียภาพความสวยงามของธรรมชาติและบรรยากาศที่ร่มรื่น ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสามารถท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก การคมนาคมขนส่งเข้าถึงได้สะดวก

(สภาพถนน,เส้นทาง) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมายชัดเจน อ่านและเห็นได้ง่าย มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ด้านการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.89 – 4.17 กระบวนการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การจัดการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ชีตความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.34 – 4.33 เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลได้ดังนี้ ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์คมนาคม) สถานที่จอดรถเป็นสัดส่วน กว้างขวาง และเพียงพอ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนที่พักแบบโฮมสเตย์หรือรีสอร์ทมีจำนวนเพียงพอและได้มาตรฐาน ร้านค้า ร้านอาหาร – เครื่องดื่มสะอาด และมีจำนวนเพียงพอ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ห้องน้ำสาธารณะมีความสะอาดและมีจำนวนเพียงพอ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.57 – 4.51 ซึ่งสามารถเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลได้ดังนี้ การเที่ยวชมสวนผลไม้/สวนไม้ดอกไม้ประดับ/สวนสมุนไพร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและการเกษตรอินทรีย์ การแสดง/สาธิตให้ความรู้เกี่ยวกับสินค้าทางการเกษตร มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก การซื้อสินค้าทางการเกษตร/สินค้าของที่ระลึก/สินค้า โอท็อป (OTOP) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนการพักค้างคืนกับชาวบ้านแบบโฮมสเตย์เพื่อสัมผัสวิถีชุมชนเกษตร มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการบริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.55-4.75 ซึ่งสามารถเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลได้ดังนี้ บุคลากรมีอัธยาศัยไมตรีจิตและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีคฤตกรรม/วิทยากรมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ความพร้อมของศูนย์บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ความพร้อมของสถานที่จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร/สินค้าโอท็อป (OTOP) การประชาสัมพันธ์ สื่อโฆษณา (แผ่นพับ เว็บไซต์ จดหมายข่าว) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2. จากการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงาช้าง อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 18 คน สรุปผลการวิจัยได้ 6 ด้าน ดังนี้ คือ

2.1 ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีผลผลิตทางการเกษตรหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ ไม้สมุนไพรรวม ไม้ล้มลุก ไม้ใหญ่ ไม้ผล ซึ่งสามารถดึงดูดและสร้างกระแสให้เกิดการเดินทางเข้ามาในพื้นที่ จังหวัดปราจีนบุรีได้ตลอดทั้งปีรวมถึงมีความพร้อมและรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มสนใจเฉพาะกลุ่มศึกษาดูงาน และนักท่องเที่ยวทั่วไป

2.2 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมระยะสั้นเพื่อเข้าชมสวนเกษตร เช่น การเก็บผลผลิตในสวน การซื้อผลผลิตหรือการเที่ยวชมสวนแล้วเลือกเก็บผลผลิตได้เอง ทั้งนี้นักท่องเที่ยวสามารถพักแรมในสวนเกษตรเพื่อศึกษาเรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตชนบทอย่างใกล้ชิด โดยนักท่องเที่ยวจะได้รับบริการเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงสถานที่พักผ่อนที่สะดวก สะอาด และเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นซึ่งเป็นรูปแบบของที่พักแบบโฮมสเตย์ นอกจากนี้ยังมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรแผนใหม่ การเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เช่น การปลูกและการดูแลรักษา การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การศึกษาคุณประโยชน์ของพืชสมุนไพรและผักพื้นบ้าน การทำน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น มีการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร สินค้าชุมชน ของใช้ของที่ระลึก เช่น ผลไม้สด ผลไม้แปรรูป ดอกไม้ เมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์ต่างๆ และยังมีแหล่งศึกษาเรียนรู้แนวทางการประกอบอาชีพด้านการเกษตรซึ่งเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับผู้ที่ต้องการมาประกอบอาชีพเกษตรกรซึ่งเป็นอาชีพอิสระ

2.4 ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการบริหารจัดการของเจ้าของสวน โดยการจัดเตรียมสถานที่เยี่ยมชมโดยจัดทำเป็นอย่างเป็นระบบ มีการจัดมุมสาธิตพร้อมปราชญ์ชุมชนที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของตำบลดงขี้เหล็ก มีการจัดมุมสำหรับพักผ่อน การวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนตามฐานกิจกรรมกลุ่มต่างๆ จุดบริการอาหารและเครื่องดื่ม ทั้งแบบที่ชุมชนดำเนินงานเองหรือร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นในชุมชน

2.5 ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก มีการจำหน่ายต้นอ่อน เมล็ดพันธุ์ ผลผลิตแบบสดและแปรรูปให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ การมีส่วนร่วมในการแนะนำอาชีพอิสระ สำหรับผู้ที่สนใจให้สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรซึ่งเป็นอาชีพอิสระ เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาชมสวนเกษตร ทำให้เพื่อนบ้านนำสินค้าในชุมชนมาวางจำหน่าย อาทิ ผลผลิตทางการเกษตร ของฝากของที่ระลึก และบริการอาหารและเครื่องดื่ม ส่งเสริมให้เกิดอาชีพในชุมชนมากขึ้น สามารถนำวัสดุคงเหลือใช้ในท้องถิ่นมาสร้างรายได้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน เช่น การจักสานใบลาน และการทำหมอนไม้ดอง

2.6 ด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หน่วยงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดป्राจีน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลดงขี้เหล็ก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานนครนายก ปราชินบุรี สระแก้ว) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปราชินบุรี สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดปราชินบุรี ได้ให้การสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลดงขี้เหล็กด้วยการจัดทำเอกสารคู่มือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การจัดงานประจำปี “เทศกาลไม้ล้อมไม้ใหญ่ พืชสมุนไพรดงบัง” การนำเสนอข่าวสารผ่านระบบสื่อออนไลน์ เอสเอ็มเอส วิทยุชุมชน รวมถึงการเชิญสื่อมวลชนมารับทราบข้อมูลเพื่อนำไปประชาสัมพันธ์เผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง เป็นผลให้เกิดกระแสการเดินทางของนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม ชิม และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ยังตำบลดงขี้เหล็กกันมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หาคำร้อยละของศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ในรายด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว รายด้านที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยของ ดวงมล รักขันธ์ (2552) เรื่อง การศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวไว้ว่า นักท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการบริการของเจ้าหน้าที่ ด้านสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร และด้านการอำนวยความสะดวก

2. ผลการวิเคราะห์หาคำร้อยละของศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ผลการพิจารณาเป็นรายชื่อที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ บุคลากรมีอัธยาศัยไมตรีจิต และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ความมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จัก มัคคุเทศก์/วิทยากรมีความรู้ ความสามารถและซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนิสรา เกลี้ยงอุบล (2551) เรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดพัทลุง ซึ่งกล่าวไว้ว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านต่าง ๆ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยทุกข้อนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากในด้านข้อมูลข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์ ด้านเจ้าหน้าที่ และด้านผลิตภัณฑ์

สรุป

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ในรายด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว รายด้านที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายชื่อที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ บุคลากรมีอัธยาศัยไมตรีจิตและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ความมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จัก มัคคุเทศก์และวิทยากรมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์และการเที่ยวชมสวนผลไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับ และสวนสมุนไพร

2. จากการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3) ด้านการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น 4) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 5) ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก และ 6) ด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่นตำบลดงขี้เหล็ก หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครนายก (นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว) สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดปราจีนบุรี และหน่วยงานภาคเอกชน เช่น สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวปราจีนบุรี และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดปราจีนบุรี สามารถนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี โดยควรพัฒนากลไกการจัดการองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และสร้างกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้จากปราชญ์หรือผู้รู้ของชุมชนสู่เยาวชนรุ่นลูกหลานผ่านการฝึกอบรมทักษะนักถ่ายทอด นักสื่อความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพการให้บริการที่ได้มาตรฐานสากล และควรมีการส่งเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือกันในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชนท้องถิ่นในทุกหมู่บ้านอย่างเข้มแข็ง ตลอดจนสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อบูรณาการความร่วมมืออย่างจริงจังกับองค์กร หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั้งระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในขอบเขตพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาประยุกต์ทฤษฎีอื่นๆ เพื่อสร้างตัวแปรที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มประชากรที่ศึกษา
3. ควรศึกษาและประเมินผลแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำเสนอการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2555). **แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร.**

กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ชาย โพธิ์สีดา. (2550). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ.** (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้ง

ดวงกมล รักขันธ์. (2552). **การศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการ**

จัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และ เพ็ญศิริ ศรีคำภา. (2557). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.** กรุงเทพฯ:

ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ประสพชัย พสุนนท์. (2553). **สถิติธุรกิจ (Business Statistics).** กรุงเทพฯ: ท้อป.

พินิจ เนตรพุกกณะ. (2553). **แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก จังหวัดปราจีนบุรี.** ปราจีนบุรี :

สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2544). **การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปราจีนบุรี. (2555). **ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปราจีนบุรี**. ปราจีนบุรี: สำนักงาน.

อนิศรา เกลี้ยงอุบล. (2551). **การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดพัทลุง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Corbin, J. & Strauss, A. (2008). **Basics of Qualitative Research**. London: Sage.

Cronbach, L. J. ; Gleser, G. C. ; Nanda, H. & Rajaratnam, N. (1972). **The Dependability of Behavioral Measurements**. New York: Wiley.

Nunnally, J. C. (1978). **Psychometric Theory**. New York: McGraw-Hill.

Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On The Use of Content Specialists in The Assessment of Criterion Referenced Test Item Validity. In **Annual Meeting of the American Educational Research Association: 60th**, San Francisco, California, April 19-23. (pp. 2-37).

Saunders, M. ; Lewis, P. & Thornhill, A. (2009). **Research Methods for Business Students**. London: Prentice Hall.

Streubert, S. & Carpenter, D. R. (2007). **Phenomenology As Method: Qualitative Research in Nursing: Advancing the humanistic Imperative**. (4th ed.) Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins.